
De belichaming van bestaansonzekerheid én van kansen, dat is Awraham Soetendorp. Bestaansonzeker als Joodse baby in de Tweede Wereldoorlog, kansrijk als religieus leider en mens. Op 79-jarige leeftijd werkt hij nog altijd aan een rechtvaardige en gelijkwaardige wereld. "Mensen komen niet in beweging door angst, maar door liefde."

AWRAHAM SOETENDORP, RABBIJN EN VOORZITTER RESPECT FOUNDATION:

"Een gesprek tussen de generaties is nodig"

Een interview met de man die in 1943 direct na zijn geboorte in zijn bestaan werd bedreigd, overstijgt al snel de nationale grenzen. Awraham Soetendorp kan niet anders. "We leven in één wereld, één gemeenschap; er moeten gelijke kansen voor iedereen zijn." En tegelijkertijd maakt hij het doel van het gesprek ook heel klein: "Als er maar één iemand door dit interview tot wasdom komt, is het heel erg de moeite waard geweest."

Leeftijdsloos

'The amplification of the whisper of truth' is de titel van een congreslezing waar hij deze week aan werkt, vertelt hij. Daarin blijven het heden en zijn kwetsbare begin verweven. "Toen hing mijn leven af van een fluistering van de waarheid. Van het geweten van een SS-officier, die zo geïndoctrineerd was dat baby's als ik verdelgd moesten worden als kakkerlakken. Een blik van mij waar ik geen macht over had, heeft bij hem gezorgd voor die ene seconde waardoor ik nu met u praten kan."

Ook dankzij zijn onderduikouders kon de jonge Awraham aan het einde van de oorlog worden herenigd met zijn eigen ouders. Op 25-jarige leeftijd werd hij de jongste rabbijn in Nederland. Soetendorp bouwde liberale Joodse gemeenschappen van Den Haag tot Arnhem. Op het wereldpodium ging hij 'obsessief' aan de slag om aan vrede te werken. Iets wat in 2022 actueler is dan ooit. Op zijn brief aan de patriarch van de Russisch-Orthodoxe kerk kreeg hij een lange, persoonlijke brief terug van het hoofd van de Russische kerk in Moskou, uit naam van de patriarch. Toch twijfelt hij tijdens het gesprek zichtbaar aan zijn impact, ook al

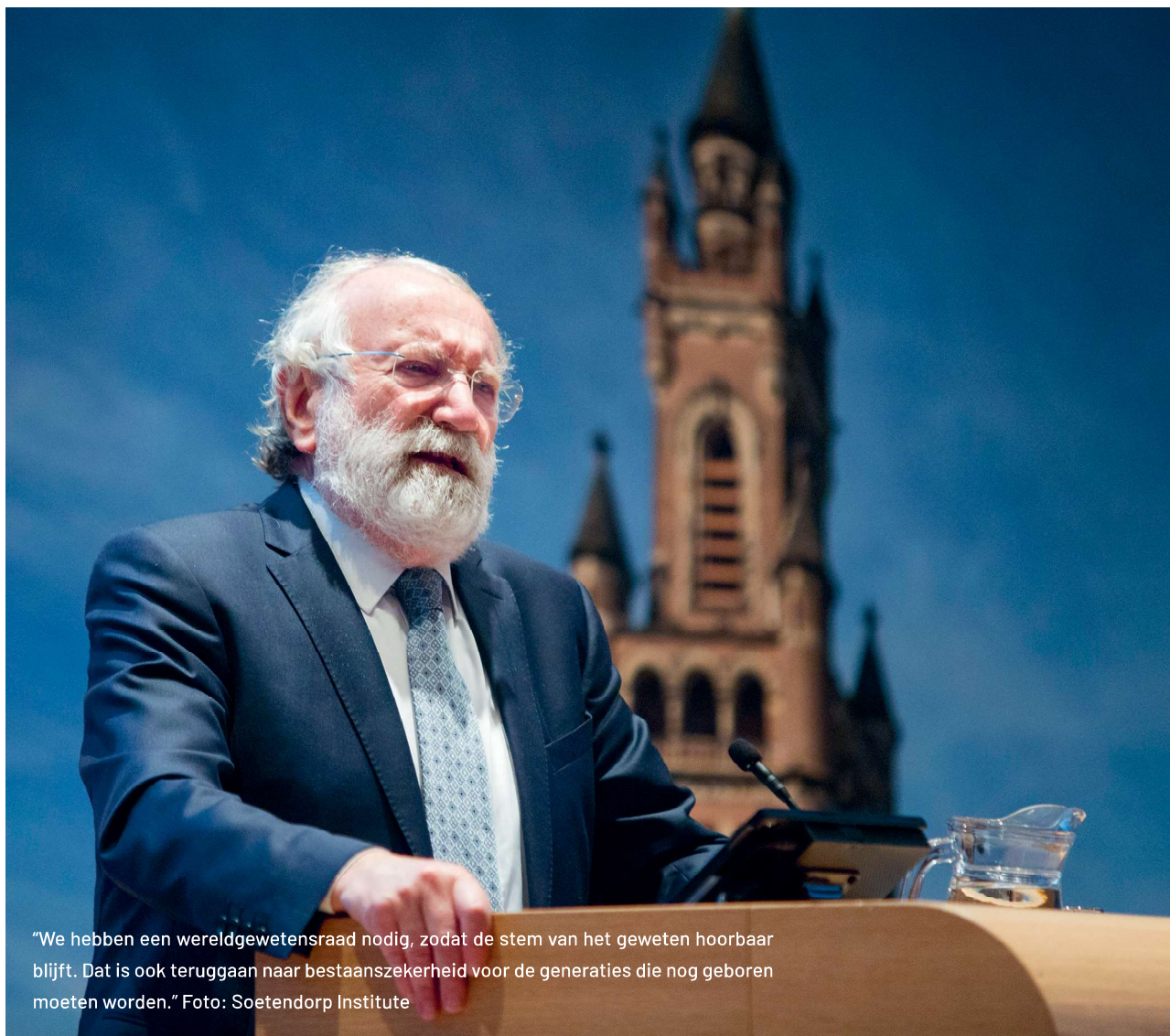
bracht hij leiders van verschillende religies, politiek en bedrijfsleven bij elkaar. Bijvoorbeeld voor het recht op schoon water, tegen hongersnood en om te strijden tegen klimaatverandering. Hij vraagt zich hardop af of het voldoende is geweest. Met zijn 79 jaar blijft hij een man van deze tijd, scherp, onvermoeibaar, misschien wel leeftijdsloos, hoopvol en daarmee strijdbaar.

Potentie zien

Soetendorp begon in 1968 als rabbijn. Hoe bestaanszeker waren Nederlanders in vergelijking met nu? Hij wordt even stil: "Een moeilijke vraag, maar ik denk dat die verbeterd is. Zelf moest ik om te kunnen bestaan in die tijd ook lezingen geven voor veertig gulden. Altijd heb ik heimwee gehouden naar de sociaaldemocratie van mensen als Den Uyl. Onze bestaanszekerheid is beter geworden als we kijken naar verworvenheden als pensioenen, sociale cohesie en ziekenzorg. Tegelijkertijd lijkt de bestaanszekerheid van jongeren in vijftig jaar niet verbeterd. Ik probeer dat

Over Awraham Soetendorp

Veertig jaar lang rabbijn van de Liberaal Joodse Gemeente in Den Haag, voorzitter van de Respect Foundation. Soetendorp gelooft in het moreel kompas van jongeren om tot een betere wereld te komen.

“We hebben een wereldgewetensraad nodig, zodat de stem van het geweten hoorbaar blijft. Dat is ook teruggaan naar bestaanszekerheid voor de generaties die nog geboren moeten worden.” Foto: Soetendorp Institute

te doorgronden, maar ik begrijp het niet. Jongeren moeten gelijke kansen hebben, want anders blijven talenten verborgen en weten we niet wat ze werkelijk tot stand kunnen brengen in hun leven. Wat dat met me doet? Het brengt me voortdurend in verwarring.”

Relatief

In vergelijking met veel andere landen is de armoede in Nederland misschien relatief te noemen. “Maar het blijft zeker iets om ons zorgen over te maken. Net als de uitdaging van het klimaat veel inspanning vergt. Probeer in het

rijke Nederland ervoor te zorgen dat werkelijk ieder tot zijn recht komt, zonder wantrouwen, maar met huisvesting en schuldsanering. Tussen de generaties is een gesprek nodig, bijvoorbeeld over pensioenen en klimaat. Hoeveel hebben we over voor bestaanszekerheid en gelijke kansen, nationaal en internationaal? Hoe gaan we dat waarmaken met alle veranderingen die eraan komen?”

Drijfzand

Op de vraag hoe bestaansonzekere mensen meer zouden kunnen emanciperen, antwoordt hij: “Als je

op drijfzand staat, is het heel moeilijk om daar helemaal zelfstandig uit te komen. Het blijft moeilijk om hun perspectief te bieden, zoals je met financiële steun en meer voorzieningen kunt doen. Heel belangrijk is om die ander te blijven zien als iemand met potentie. Dat geldt ook voor de persoon zelf. Plotseling moet ik denken aan een wanhopige student wiens broer vermist was in Argentinië. Met gesprekken en een bezoek aan de ambassadeur heb ik hem proberen te helpen, maar die broer is helaas nooit opgespoord. Jaren later kwam dezelfde man naar me

"Jongeren moeten gelijke kansen hebben, want anders blijven talenten verborgen en weten we niet wat ze werkelijk tot stand kunnen brengen in hun leven." Foto: Soetendorp Institute

De lees-, luister- en kijktips van Awraham Soetendorp

- Boek van Yuval Noah Harari: '21 lessen voor de 21ste eeuw'.
- Boek van Kees van Lede en Joris Luyendijk: 'Pessimisme is voor Losers'.
- Lezing van Soetendorp: 'The amplification of the whisper of truth' (via pthu.nl).

toe, toen hij een ridderorde kreeg uitgereikt. Je weet nooit waar jouw hulp aan bijdraagt."

Moreel kompas

Het zijn vooral de jongeren die een speciale plek hebben in het hart van Awraham Soetendorp. Al decennialang spreekt hij regelmatig met kinderen en jongeren en staat hij met ziel en zaligheid op het schoolpodium of voor een klas. Als voorzitter van de Respect

'Blijf de ander zien als iemand met potentie'

Foundation zette hij samen met zijn organisatie 'De week van het respect' op de kaart. Met als missie om met jongeren te werken aan respect voor zichzelf, elkaar en de wereld om hen heen. Op de website staat: "Wij geloven dat alle jongeren een moreel kompas in zich hebben dat wij samen kunnen activeren en begeleiden. Iedereen heeft het vermogen om compassie en respect te voelen, maar dit vermogen moet gestimuleerd en geactiveerd worden."

De man die persoonlijke gesprekken had met wereldleiders als Gorbatsjov, Martin Luther King en de Dalai Lama, spreekt met net zo veel respect over de ontmoetingen die hij had met jongeren. Hij gelooft dat het verschil wordt gemaakt in het klaslokaal. Het leraarschap is volgens hem een heilig beroep, dat een enorme kans in zich heeft. In het voorwoord van het Respect Foundation-magazine schrijft hij: "Als een samenleving dreigt te ont-

sporen, en er een minderheid door de straten van een bezette stad wordt gesleept, is er een andere minderheid die collaboreert. Er is daarnaast een meerderheid die werkeloos op de stoep blijft staan. Maar er is ook een reddende minderheid die zijn handen uitsteekt. Tot welke groep je behoort, wordt beslist tijdens je schooltijd. (...) Dit existentiële proces gedijt in de interactie tussen docent en leerling.”

Uniciteit

Ongetwijfeld heeft Soetendorp tijdens die schoolbezoeken veel jonge mensen geraakt met de zin die hij graag meeneemt: ‘Voor jouw geboorte was er nooit iemand precies zoals jij en er zal er nooit meer iemand zoals jij zijn, want jij bent helemaal uniek.’ Zonder paternalistisch over te komen wil hij mensen helpen het gevoel niet kwijt te raken dat ze uniek zijn. Kunnen we die voor hem typerende zin als deel van zijn nalatenschap zien? “Iets van die zin komt uit een boek dat ik gebruikte voor een schoolvoorstelling toen ik zeventien was. Maar de zin komt ook uit mezelf, uit levenservaring. Want je nalatenschap wordt gebouwd op de invloeden van mensen die je hebt ontmoet.”

Fluistering

In de tijd die hem nog ter beschikking staat, komt hij op voor alle unieke kinderen die nog ter wereld moeten komen. Tijdens het interview haalt hij een paar keer de komst van zijn eerste, aanstaande achterkleinkind aan. Het ontroert hem zichtbaar. Ook dit kind en haar of zijn generatiegenoten zullen volgens hem afhankelijk zijn van die fluistering van de waarheid. “Als we niet uitkijken zijn we straks weg, door een krankzinnige leider

als Poetin of doordat we zelf de aarde onbewoonbaar maken. Maar ik weet niet of zo’n beeld helpt om het beste in onszelf naar boven te halen. Toch is een beroep doen op het beste in onszelf een eer. Ga ook bij jezelf te rade: hoe wil ik dat mijn kind uitgerust is voor de toekomst? Dat is ook wat iedere andere ouder ter wereld voor zijn kind wil. En hoe kom je er dan toe om te visualiseren dat zij ook je eigen kinderen zouden kunnen zijn?”

‘Het helpt niet om je neer te leggen bij wanhoop’

Na twee uur praten steekt zijn vrouw Sira haar hoofd om de hoek van de deur, zodat Awraham niet vergeet om te eten. Haar hele leven samen is ze al gewend dat haar man bijna onuitputtelijk doorwerkt aan het levend houden van hoop.

Levend houden

Die hoop levend houden in een wereld die soms zo weinig leert van haar geschiedenis, hoe doet hij dat? “Door er te zijn. Door ontroering. Alles in jezelf en buiten jezelf sterft als er geen hoop meer is. Het is onvoorstelbaar dat er misschien een kernoorlog dreigt. Toch heb ik vanochtend gewandeld en naar dit gesprek verlangd. Misschien helpt het. Wat niet helpt, is je neer te leggen bij wanhoop. Ook nu zijn er lichtpunten, omdat mensen tot ongelooflijke daden van rechtvaardigheid en moed komen. Duisternis kun je niet wegduwen met een groot stuk hout, maar met een klein flinkerend kaarsje.”

Verdieping

Hieronder treft u alle aanbevolen lees-, luister- en kijktips aan. Liever gelijk online doorklikken? Scan dan de QR-code met uw telefoon.

Lezen

- Dichtbundel Tim Awadite: ‘Antwerpen! Jij verlaat mij nooit’ (pseudoniem ‘S Jongers’).
- Herman Tjeenk Willink: ‘Groter denken, kleiner doen’.
- Michel Houellebecq: ‘De wereld als markt en strijd’.
- Suzanna Jansen: ‘Het Pauperparadijs’.
- Annejet van der Zijl: ‘Fortuna’s kinderen’.
- Kathryn Stockett: ‘Een keukenmeidenroman’.
- Trudy Dehue: ‘Betere Mensen’.
- Floortje Scheepers: ‘Mensen zijn ingewikkeld’.
- Jeugdboek van Michael Ende: ‘Momo en de tijdspaarders’.
- Michael J. Sandel: ‘De Tirannie van verdienste’.
- Yuval Noah Harari: ‘21 lessen voor de 21ste eeuw’.
- Kees van Lede en Joris Luyendijk: ‘Pessimisme is voor Losers’.
- Rapport van Kinderombudsvrouw: ‘Alle kinderen kansrijk’.
- Brochure van Kinderombudsvrouw: ‘Het beste besluit’.

Kijken en luisteren

- Online interview van Nihad met Margrite Kalverboer voor platform ‘Meisje met de Zwavelstokjes’.
- Podcast van The New York Times: ‘Nice white parents’.
- Lezing van Awraham Soetendorp: ‘The amplification of the whisper of truth’.
- Documentaireserie van Sarah Sybling en Ester Gould: ‘Klassen’.
- YouTube-uitzending De Balie: ‘Corona-conclaf’.
- Podcast I am a Foodie: ‘De voedingsambities van de nieuwe regering Rutte’.
- Podcast Gezond Gesprek: ‘Ons voedselsysteem’.